

3. Клименко Н. І. Щодо сутності корупції та антикорупційних судових експертиз. *Вісн.* 2012 № 6. С. 15–17. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2012_6_7/ (дата звернення: 21.02.2019).

УДК 1: 343.98

Філіппова Т. О., канд. філософ. наук, ст. наук. співробітник
Харківського НДІСЕ,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5264-800X>,
e-mail: tanyafilippovapochta@gmail.com

ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО І КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ: ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

З переходом до постіндустріального суспільства у всіх сферах суспільства виникають культурні і соціальні трансформації. Інформація набуває провідного стратегічного ресурсу. Зміни міського середовища, що відбуваються під впливом глобалізації з переходом на новий щабель розвитку суспільства, виступають специфічним трендом сучасного суспільства. Отже, актуальність наукової розвідки зумовлена необхідністю розкриття особливостей інформаційного простору як соціокультурного простору, структурування тенденцій розвитку, адже саме трансформації останнього формують особистість. Міста перетворюються в центри науки і культури.

Процеси глобалізації в політичній, економічній, правовій сферах суспільного життя, структурування сучасних соціумів як мережеских суспільств, згортання і розгортання урбаністичних просторів, поява глобальних міст і занепад колишніх індустріальних центрів, які залишилися за межами інноваційного розвитку, актуалізує проблематику змін і структури видів злочинності.

Дослідженням постіндустріального суспільства та методологічних проблем репрезентовані творчістю таких теоретиків: Д. Белла, Т. Сакайя, А. Тойнбі, Е. Тоффлера, С. Хантингтона, Д. Харві, П. Холл, а також представниками української філософської думки Т. Возняк, А. Єрмоленко Р. Кісь, М.Култаєва, Л. Ситниченко. Проте, все одно багато питань залишаються відкритими, зокрема, потребує подальшого дослідження зв'язок інформаційного суспільства та кіберпреступності, що вимагає нової системи правил і процедур вивчення нової організації економічних відносин – постіндустріального суспільства, адже нова дійсність вимагає й нової методології їх дослідження.

Глибинні витоки сучасного суспільства криються у площині змін, що приніс перехід від індустріального суспільства до (постіндустріального) інформаційного суспільства, у внутрішніх суперечностях нової системи та її взаємодії із зовнішнім середовищем, що, звісно, породжує суперечності між новими та старими її інститутами. У ході дослідження терміну «постіндустріальне суспільство» з'ясувалося, що існують різні трактування цієї дефініції. Одні теоретики ототожнюють її з «постіндустріальною економікою». Проте, постіндустріальне суспільство є теоретичним конструктом, такий вид соціально-економічного ладу, який прийшов на зміну індустріальному суспільству, це «економіка знань», що вживається економістами заходу, або ж економіка нового типу. Але, все одно під цим терміном мається на увазі такий тип соціуму, де превалює сфера послуг над матеріальною сферою, інформація та знання стають основним ресурсом економічного зростання, а творчість стає універсальною робочою діяльністю. Інформаційне суспільство виникає на базі постіндустріальної економіки. Отже «інформаційне суспільство» – це спільнота людей, що у структурі зайнятості якої переважає сфера послуг. У праці «Прийдешне постіндустріальне суспільство» теоретик Д. Белл наводить наступне визначення: «Постіндустріальне суспільство засноване на послугах, тому воно є грою між людьми. Головні значення мають вже не мускульна сила і не енергія, а інформація. Основною діючою особою стає професіонал, тому що його досвід і знання дозволяють йому відповідати усім вимогам постіндустріального суспільства. Індустріальне суспільство вирізняється визначається через кількість товарів, що позначає рівень життя, а постіндустріальне суспільство визначається якістю життя, переважає сфера послуг охорони здоров'я, відпочинку, дозвілля» [1, с. 171]. Згідно з теорією Д. Белла, новий тип суспільства визначається розвитком знань, науки, і в такому типі суспільства наука, знання набувають дедалі більшого значення що можна підтвердити цитатою теоретика: «абсолютно очевидно, що постіндустріальне суспільство є суспільством знання в двоякому сенсі: по-перше, джерелом інновацій все більшою мірою

стають дослідження і розробки (більше того, виникають нові відносини між наукою і технологією...); по-друге, прогрес суспільства, вимірюваний зростаючою часткою ВВП і зростаючою частиною зайнятої робочої сили, все більше визначається успіхами у сфері знання» [1, с. 288]. Згідно з концепцією Д. Белла, поряд зі зростаючою частиною сфери послуг головною ознакою постіндустріального суспільства є зростаюча роль інформації та знань у процесі виробництва тому і називається такий вид суспільства – інформаційним. З кінця XX століття через науково-технічний прогрес в соціумі сформувалась система масової комунікації. Остання має технічні можливості трансляцію інформації на практично необмежену аудиторію. Проте, активніше та інтенсивніше виникає насичення інформаційного простору завдяки збільшенню технічних можливостей. Винайдення печатного станка призвело до масового розширення комунікації в діяхронічному історичному аспекті (Мак-Люен Галактика Гутенберга), то винайдення технічних засобів фотос, кіно–, радіо–, теле – та Інтернет комунікацій стало причиною масовості комунікацій. Інтенсифікація комунікації розширила горизонти життя. У інформаційному суспільстві з'явилися нові технічні можливості: банкомати, картки, Інтернет. Але згубно позначається вплив інформатизації, комп'ютеризації, глобалізації, вестернізації на сфері культури і на самій людині. Вплив інформаційного суспільства проявляється у збільшенні інформаційних потоків сприяє зниженню ролі самовизначення людини, звуженню її інтересів, нівелюванню моральних цінностей. З цієї причини особистість «дрібніє», зникає потреба в саморефлексії і втрачається пошук власного «я», людина вимагає до себе уваги, загострюється потреба самовизначення. Спілкування заради спілкування, а не духовне збагачення стає найважливішим завданням для людини «духовне поглинається речовинним, а духовна особа стає личиною, маскою, котра або користується або ні попитом на ринку особистостей» [2, с. 75]. У реаліях сьогодення майже зникає природний баланс між елітарною і масовою культурою, який порушується на користь масової. Виникають метаморфози у ландшафтах буття, змінюється сама людина, оскільки з'являються численні потреби, підвищені вимоги до рівня, якості, способу життя. Матеріальною і технологічною основою сучасного соціуму стають різні системи на базі комп'ютерної техніки та комп'ютерних мереж, інформаційної технології, телекомунікації. З одного боку, ЗМІ є засобами комунікації, за допомогою яких можна спілкуватися, а з іншого – наносять негативний вплив. Важливим недоліком нашого часу можна вважати психоемоційний вплив на людей за допомогою комп'ютерних ігор. Останнє пов'язано з конструюванням віртуального світу і віртуальної реальності, в якій починає жити людина. Все втискається у «сконструйований світ віртуальної реальності». Треба зауважити, що мережа Інтернет створює умови для формування віртуальної реальності, трансформує стереотипи поведінки користувачів і продукує новий тип культури, а саме кіберкультуру. Ця культура стає більш реальною, ніж реальне, оскільки нівелює реальний світ, і відбувається втрата суб'єктивності. Відбувається ефект самопрограмування, втрата відповідного сприйняття реальності в масштабах світу. Еліта та пересічні громадяни опиняються в новому сконструйованому світі, новій реальності. Такі обставини сприяють появі протиріч між світом реальним та світом ілюзій, що може спровокувати війни, революції. Таким чином, у зв'язку з трансформаційними зрушеннями суспільства змінами духовних та соціальних потреб у людей змінюються і орієнтації, які спрямовані на швидкісний пошук необхідної інформації, своєчасне і повне отримання достовірної та якісної інформації, можливість обміну нею. Ці обставини сучасного життя сприяють значній активізації комп'ютерної злочинності (кіберзлочинності), яка істотно трансформувалася і знайшла прояв в таких злочинах як незаконне отримання і розголошення відомостей, що становлять комерційну, податкову або банківську таємницю; шахрайство в сфері комп'ютерної інформації, також втрутилася в сферу приватного життя людей, що демонструє зростання скоєння таких злочинів, як порушення недоторканності приватного життя, порушення таємниці листування з використанням інформаційних та телекомунікаційних технологій і мережі Інтернет. На нашу думку, кіберзлочинність – сукупність злочинів, що здійснюються за допомогою комп'ютерних систем або комп'ютерних мереж, у межах комп'ютерних систем або мереж, а також проти комп'ютерних систем, комп'ютерних мереж і комп'ютерних даних. Зауважимо, до «кіберзлочинів», належить будь-які злочини, скоєні із застосуванням різних способів і засобів створення, обробки, передачі комп'ютерної інформації. Поширення сфер застосування інформаційних і інформаційних та телекомунікаційних технологій дозволяє прогнозувати і подальше

зростання кіберзлочинності, поява нових видів і форм злочинів проти інформаційної безпеки. У зв'язку зі становленням інформаційного суспільства перед державою постають нові завдання. Одне з них є забезпечення інформаційної безпеки.

На сучасному етапі розвитку суспільства обробка цифрових даних відіграє дедалі важливішу роль у галузі безпеки, розслідуванні злочинів та операцій усіх типів. Правоохоронні органи, провідні експертні установи повинні постійно вдосконалювати набір рішень для цифрової криміналістики, кіберкриміналістики, сортування та аналізу великих обсягів інформації. У сучасному глобалізованому світі важливе значення, мають швидкість і своєчасність використання необхідних для вилучення інформації інструментів, зокрема, що стосується не тільки комп'ютерів, а і смартфонів оскільки з збільшенням кількості мобільних пристроїв зростають об'єми та складність даних, що на них зберігаються.

Таким чином, сучасні ЗМІ і комунікації є важливими і згуртовують елементами, які задають цілісність міського простору, оскільки вони мають значний вплив на соціальну, політичну, економічну і культурну сфери життя в місті, знімаючи обмеження доступу до культурних цінностей. Інформаційні технології охоплюють всі сфери життя і не можуть не цікавити злочинців. Через це збільшується кіберзлочини, оскільки останні завдають шкоду юридичним та фізичним особам, державам і завдають збитків. Кіберзлочинці руйнують корпорації, фірми, ламають бази даних, викрадають гроші. Перед судовою експертизою та криміналістикою з'являється нова мета постійного удосконалення та розробки нових методик розслідування таких злочинів.

Список використаних джерел:

1. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. М. : Academia. 1999. 783 с.
2. Степаненко І. В. Метаморфози духовності в ландшафтах буття: монографія. Х. : ОВС, 2002. 256 с.